

Republika e Kosovës
Republika Kosova
Republic of Kosovo

Zyra Kombëtare e Auditimit
Nacionalna Kancelarija Revizije
National Audit Office

IZVEŠTAJA REVIZIJE O GODIŠNJIM FINANSIJSKIM IZVEŠTAJIMA USTAVNOG SUDA KOSOVA ZA GODINU 2025.

Priština, juni 2026.

SADRŽAJ IZVEŠTAJA

- 1 Mišljenje revizije
- 2 Nalazi i preporuke
- 3 Sažeta informacija o planiranju i izvršenju budžeta
- 4 Napredak u sprovođenju preporuka

Dodatak I: Pismo potvrde / Tabela za komentare BO-a u vezi sa revizorskim izveštajem

Dodatak II: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane NKR i drugih delova Godišnjeg Izveštaja

Ovaj izveštaj je prevod sa originalne verzije na Albanskom jeziku. U slučaju nedoslednosti prevladava verzija na Albanskom jeziku.

1 Revizorsko mišljenje

Revidirali smo godišnje finansijske izveštaje Ustavnog Suda Kosova za godinu koja se završila 31. decembra 2025, u skladu sa Zakonom o Nacionalnoj Kancelariji Revizije Republike Kosova i Međunarodnim Standardima Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Revizija je izvršena prvenstveno kako bi nam omogućila da izrazimo mišljenje o finansijskim izveštajima i zaključak o usaglašenosti sa nadležnim organima.¹

Ne-modifikovano mišljenje za godišnje finansijske izveštaje

Revidirali smo godišnje finansijske izveštaje Ustavnog Suda Kosova (USK), koji sadrže izveštaj o primanjima i uplatama u gotovini, izveštaj o izvršenju budžeta i beleške objašnjenja o finansijskim izveštajima, uključujući rezime značajnih računovodstvenih politika i ostalih izveštaja², za godinu koja se završila 31. decembra 2025.

Prema našem mišljenju, Godišnji Finansijski Izveštaji Ustavnog Suda Kosova, predstavljaju istinitu i realnu sliku u svim materijalnim aspektima, u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva za Javni Sektor, prema računovodstvu zasnovanom na gotovini, Zakonom br. 03/L-048 o upravljanju javnim finansijama i odgovornosti (sa izmenama i dopunama) i Uredba Ministarstva finansija br. 01/2017 o godišnjem finansijskom izveštavanju budžetskih organizacija.

Osnova za mišljenje

Revizija je izvršena u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Prema ovim standardima naše odgovornosti su opisane ispod kod dela *'Odgovornosti Revizora za Reviziju Finansijskih Izveštaja'*. U skladu sa ONISA-P-10, MSVIR 130, Etički kodeks NKR-a kao i drugim relevantnim zahtevima za reviziju GFI budžetskih organizacija, NKR je nezavisna od Opštine. Smatramo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i prikladni za osiguranje osnovu za mišljenje.

Zaključak o usklađenosti

Izvršili smo reviziju da li su prateći procesi i transakcije u skladu sa utvrđenim kriterijumima revizije koji proizilaze iz zakona koji se primenjuje na subjekt revizije u kontekstu korišćenja finansijskih sredstava.

Po našem mišljenju, transakcije izvršene u procesu izvršenja budžeta USK bile su, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa utvrđenim kriterijumima revizije koji proizilaze iz primenljivog zakonodavstva za subjekat revizije u kontekstu upotrebe finansijskih izvora.

Osnova za zaključak

Revizija je izvršena u skladu sa Međunarodnim Standardima Revizije Vrhovnih Institucija Revizije (MSVIR). Prema ovim standardima naše odgovornosti su opisane ispod kod dela 'Odgovornosti Revizora za Reviziju Finansijskih Izveštaja'. U skladu sa ONISA-P-10, MSVIR 130, Etički kodeks NKR-a kao i drugim relevantnim zahtevima za reviziju GFI budžetskih organizacija, NKR je nezavisna od Opštine. Smatramo da su revizorski dokazi koje smo prikupili dovoljni i prikladni za osiguranje osnovu za zaključak.

Odgovornosti Menadžmenta i upravnih organa/upravljačkih za godišnje finansijske izveštaje

Generalni sekretar je odgovoran za pripremu i realnu prezentaciju finansijskih izveštaja u skladu sa Međunarodnim Standardima Računovodstva u Javnom Sektoru - Finansijsko Izveštavanje zasnovano na Računovodstvu Gotovine. Takođe, Direktor Sekretarijata odgovoran je i za uspostavljanje unutrašnjih kontrola, za koje utvrdi da su neophodne kako bi se omogućilo sastavljanje Finansijskih Izveštaja, bez pogrešnog prikazivanja materijalnih izveštaja izazvanih bilo prevarom ili greškom. To uključuje ispunjavanje zahteva koji proizilaze iz Zakona br. 03/L-048 o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornosti i Uredba br. 01/2017 o Godišnjem Finansijskom Izveštavanju Budžetskih Organizacija.

Predsedavajuća USK-a je odgovorna za obezbeđivanje nadzora nad postupkom finansijskog izveštavanja Ustavnog Suda Kosova.

Odgovornost Menadžmenta o Usaglašenosti

Menadžment Ustavnog Suda Kosova je takođe odgovoran za korišćenje finansijskih resursa Ustavnog Suda Kosova u skladu sa Zakonom o Upravljanju Javnim Finansijama i Odgovornosti i svim ostalim važećim pravilima i propisima.³

Odgovornost Generalnog Revizora za reviziju GFI

Naši ciljevi su da pružimo razumno uverenje da finansijski izveštaji u celini ne sadrže materijalno značajne pogreške, bilo zbog prevare ili greške, i da izdajemo/izradimo revizorski izveštaj koji uključuje naše mišljenje. Razumna sigurnost je visoki stepen sigurnosti međutim ne garantuje da će revizija koja se vrši u skladu sa MSVIR uvek identifikovati materijalno pogrešno prikazivanje kada ono postoji. Pogrešna prikazivanja se mogu pojaviti usled prevare ili greške a smatraju se materijalnim ukoliko, pojedinačno ili u grupi, razumno očekuje da utiču u ekonomskim odlukama korisnika koje se donose na osnovu ovih finansijskih izveštaja.

Naš cilj je takođe da izrazimo revizorsko mišljenje o usklađenosti relevantnih vlasti Ustavnog Suda Kosova sa svim primenljivim politikama Ustavnog Suda Kosova pravilima i propisima u vezi sa korišćenjem finansijskih resursa revidirane Organizacije.

Kao deo revizije u skladu sa Zakonom o NKR i ISSAI, vršimo profesionalnu presudu i održavamo profesionalni skepticizam tokom cele revizije. Mi takođe:

- Identifikujemo i procenimo rizike od materijalno značajnih pogrešnih prikazivanja finansijskih izveštaja, bilo zbog prevare ili greške, izradimo i izvršimo revizorske postupke koji odgovaraju na te rizike, i pribavimo revizijske dokaze koji su dovoljni i prikladni da obezbedimo osnovu za naše mišljenje. Rizik od ne otkrivanja materijalno značajnih pogrešnih navoda koji nastaju kao rezultat prevare veći je od onog koji je rezultat greške, jer prevara može uključivati manipulaciju, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje unutrašnjih kontrola.
- Identifikujemo i procenimo rizike neusklađenosti sa vlastima, bilo zbog prevare ili greške, izradimo i izvršimo revizorske postupke koji su odgovorni za te rizike, i pribavimo revizijske dokaze koji su dovoljni i prikladni da pruže osnovu za naš zaključak o usklađenosti sa vlastima. Rizik od ne otkrivanja materijalno značajnih pogrešnih navoda koji nastaju kao rezultat prevare veći je od onog koji je rezultat greške, jer prevara može uključivati manipulaciju, falsifikovanje, namerne propuste, lažno predstavljanje ili zaobilaženje unutrašnjih kontrola.
- Osiguramo da razumemo unutrašnju kontrolu relevantnu za reviziju, radi izrade revizorskih postupaka koji su prikladni, ali ne u svrhu izražavanja mišljenja o efektivnosti interne kontrole Ustavnog Suda Kosova.
- Procenimo prikladnost korištenih računovodstvenih politika i razumnost računovodstvenih procena i povezanih otkrivanja izvršene od strane menadžmenta.
- Procenimo ukupnu prezentaciju, strukturu i sadržaj finansijskih izveštaja, uključujući obelodanjivanja, da bi se osigurali da finansijski izveštaji prikazuju transakcije i osnovne događaje realno i tačno.

Između ostalog, komuniciramo sa menadžmentom i odgovornima za upravljanje, i u vezi sa obimom i vremenom revizije i važnim nalazima revizije, uključujući sve značajne nedostatke interne kontrole koje identifikujemo tokom revizije.

Od pitanja koja su preneti menadžmentu, identifikujemo ona pitanja koja su bila najrelevantnija u reviziji finansijskih izveštaja tekućeg perioda i koja se smatraju ključnim revizorskim pitanjima. Izveštaj revizije objavljuje se na veb stranici NKR-a, sa izuzetkom informacija koje su klasifikovane kao osetljive ili zbog drugih zakonskih i administrativnih zabrana, u skladu sa važećim zakonodavstvom.

2 Nalazi i preporuke⁴

Tokom revizije finansijskih transakcija i usklađenosti, naši testovi nisu rezultirali nikakvim nalazima ili preporukama.

Što se tiče statusa preporuka iz prethodne godine i stepena njihove implementacije, vidi poglavlje 4.

3 Sažeta informacija o planiranju i izvršenju budžeta

U ovom poglavlju smo predstavili sažete informacije o izvorima budžetskih fondova, trošenju fondova i prikupljenim prihodima po ekonomskim kategorijama. Ovo je ilustrovano donjim tabelama i grafikonima:

Tabela 1. Troškovi prema izvorima budžetskih fondova (u €)

Opis	Početni budžet	Završni budžet ⁵	2025 Troškovi	2024 Troškovi	2023 Troškovi
Izvori fondova	2,335,323	2,122,088	2,071,615	2,066,104	2,028,918
Grant Vlade – Budžet	2,335,323	2,122,088	2,071,615	2,066,104	1,959,117
Spoljne donacije	0	0	0	0	69,802

Završni budžet je niži od početnog budžeta za 213,235€ kao rezultat budžetskih ušteda na kraju godine.

U 2025. godini USK je potrošio skoro 98% završnog budžeta ili 2,071,615€, što je isti nivo postignuća kao i 2024. godine.

Tabela 2. Potrošnja fondova prema ekonomskim kategorijama (u €)

Opis	Početni budžet	Završni budžet	2025 Troškovi	2024 Troškovi	2023 Troškovi
Trošenje fondova prema ekonomskim kategorijama	2,335,323	2,122,088	2,071,615	2,066,104	2,028,918
Plate i Dnevnice	1,369,541	1,238,626	1,238,626	1,283,564	1,223,457
Roba i Usluge	636,702	572,282	559,738	604,956	595,606
Komunalije	9,000	9,000	6,646	7,576	3,977
Subvencije i Transferi	140,080	140,080	135,914	82,826	79,532
Kapitalne Investicije	180,000	162,100	130,691	87,181	126,346

Objašnjenja za promene u budžetskim kategorijama su data u nastavku:

- Kod plata i dnevnica, konačni budžet u odnosu na početni budžet smanjen je za 130.915 €, kao rezultat povećanja budžeta za 23.467 € usled povećanja vrednosti koeficijenta plate Odlukom Vlade br. 03/261 od 05.06.2025. godine i smanjenja za 154.382 € zbog budžetskih ušteda Odlukom Vlade br. 01/281 od 24.12.2025. godine.

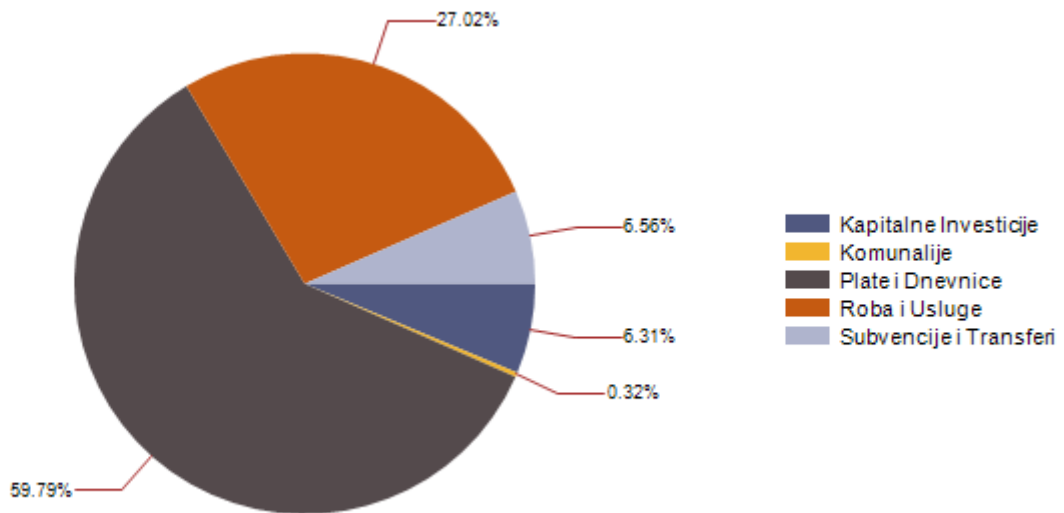
Realizacija rashoda za ovu kategoriju iznosila je 100%.

- Kod robe i usluga, konačni budžet u odnosu na početni budžet smanjen je za 64.420 €, kao rezultat povećanja prenosa sredstava iz kategorije kapitalnih investicija u iznosu od 3.900 €, na zahtev institucije, i smanjenja za 68.320 € zbog budžetskih ušteda Odlukom Vlade br. 01/282 od 26.12.2025. godine. Realizacija rashoda za ovu kategoriju iznosila je 98%.

- Kod komunalija, konačni budžet u odnosu na početni budžet ostao je isti, a realizacija budžeta iznosila je 74%.

- Kod subvencija i transfera, konačni budžet u odnosu na početni budžet ostao je isti, a realizacija budžeta iznosila je 97%.

- Kod kapitalnih investicija, konačni budžet smanjen je za 17.900 € kao rezultat prenosa sredstava u kategoriju robe i usluga u iznosu od 3.900 € i budžetskih smanjenja u iznosu od 14.000 € Odlukom Vlade br. 04/282 od 26.12.2025. godine. Realizacija budžeta iznosila je 81%.

USK ne ubira redovne prihode. Prihodi ostvareni tokom 2023.godine odnose se na povraćaj sredstava kao rezultat pogodnosti popusta sa konferencije u inostranstvu.

Tabela 3. Prihodi (u €)

Opis	Početni budžet	Završni budžet	2025 Prijemi	2024 Prijemi	2023 Prijemi

Ukupno prihodi	0	0		904
Ostali prihodi	0	0		904

4 Napredak u sprovođenju preporuka

Izveštaj revizije za GFI USK. godine Ustavnog Suda Kosova rezultirao sa dve preporuke. USK je pripremio akcioni plan koji predstavlja način na koji će implementirati datu preporuku.

Do kraja naše revizije 2025. godine, preporuke su sprovedene, a potpuniji opis preporuka i načina na koji je adresirana vidi Tabelu 4.

Tabela 4. Rezime preporuka iz prethodne godine

Br.	Oblast Revizije	Preporuke iz 2024 godine	Preduzete akcije	Status
1.	Kapitalne investicije	Generalni sekretar treba da obezbedi da se planiranje opreme informacione tehnologije vrši prema njenoj prirodi, razdvajanjem kapitalne i nekapitalne imovine, kako bi rashodi bili pravilno prikazani u GFI i u skladu sa kontnim planom.	USK je preduzeo mere da se svi rashodi planiraju i izvršavaju u odgovarajućoj kategoriji..	Sprovedena
2.	Imovina	Generalni sekretar treba da ojača unutrašnje kontrole u upravljanju imovinom i da obezbedi da se imovina evidentira u odgovarajućim registrima u skladu sa važećim propisima, kako bi se omogućilo vođenje potpunog registra imovine i pravilno izveštavanje u GFI.	USK je preduzeo mere da se sva imovina evidentira u skladu sa važećim zakonodavstvom.	Sprovedena

Vlora Spanca, Generalna Revizorka

Jusuf Kryeziu, Direktor revizije

Qëndresa Isufi, Vođa tima

Luljeta Morina, Član tima

Shemsije Llugiqi, Član tima

Dodatak I: Pismo potvrde

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO			
ZYRA KOMBËTARE E AUDITIMIT			
NACIONALNA KANCELARIJA REVIZIJE / NATIONAL AUDIT OFFICE			
DATE PRANAR/DORËZUAR:		04-06-2026	
DATE PRIMAL EN/DOSTAVLJEN:			
DATE RECEIVED/SUBMITTED:			
Njësia Org. Org. Jedin. Org. Unit	Shif. klasif. Klasif. Kod Class. Code	Nr. Prot. Br. Prot. Prot. No.	Nr. faqeva Br. Stranica No. Pages
05	47	949	1

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO

GJYKATA KUSHTETUESE

USTAVNI SUD

CONSTITUTIONAL COURT

KABINETI I KRYETARIT / URED PREDSEDNIKA / CABINET OF THE PRESIDENT

Prishtinë, më 4 qershor 2026

Nr. Ref.: KK 155/26

LETËR E KONFIRMIMIT

Për pajtueshmërinë me draft raportin e Auditorit të Përgjithshëm për vitin 2025

Për: Zyrën Kombëtare të Auditimit

Të nderuar,

Përmes kësaj shkrese, konfirmoj se:

- kam pranuar draft raportin e Zyrës Kombëtare të Auditimit për auditimin e Pasqyrave Financiare të (Gjykatës Kushtetuese të Kosovës) për vitin 2025 (në telstin e mëtejshëm "Raporti"); dhe
- **pajtohem** me përmbajtjen e Raportit.

Nexhmi Rexhepi
Kryetar i Gjykatës Kushtetuese
4 qershor 2026, Prishtinë

Perandori Justinian 44, 10000 Prishtinë/a, Kosovë/o
Tel: +383 (0)38 606 162; Fax: +383 (0)38 606 170; www.gjk-ks.org

Dodatak II: Objašnjenja različitih vrsta mišljenja revizije primenjenih od strane NKR i drugih delova Godišnjeg Izveštaja

Izveštaj revizora o finansijskim izveštajima⁶ treba da sadrži jasnu izjavu mišljenja koja se odnosi na finansijske izveštaje, na osnovu zaključaka izvedenih iz dokaza dobijenih tokom revizije. Kada se revizija vrši i radi procene usaglašenosti sa drugim zakonima i propisima, revizori imaju dodatnu odgovornost da izveštavaju o usklađenosti sa vlastima⁷ rezultirajući zaključkom o usklađenosti.

Da bi zaključio da je mišljenje o finansijskim izveštajima modifikovano ili nemodifikovano, revizor treba da obezbedi da rezultati revizije uključuju, ili ne, materijalno značajne greške ili proširena, ili takve (a) moguće (sa), pretpostavljene u slučaju ograničenja obima.

Pogrešno prikazivanje je razlika između prijavljenog iznosa, klasifikacije, prezentacije ili obelodanjivanja artikla finansijskog izveštaja i količine, klasifikacije, prezentacije ili obelodanjivanja koja zahteva da artikal bude u skladu sa primenljivim okvirom finansijskog izveštavanja. Pogrešna prikazivanja mogu nastati iz greške ili prevare.

(odlomak od MSVIR 200)

Forma mišljenja

Ne-modifikovano mišljenje

Formuliše se kada nisu pronađene pogrešne izjave ili neusklađenosti ili su pronađene pogrešne izjave ili neusklađenosti, jedna ili objedinjena, što nije jednaka sa ili ne premašuje nivo materijalnosti finansijskih izveštaja u celini ili pogrešnih prikazivanja i/ili odstupanja otkrivena u određenoj klasi transakcija nije jednaka ili premašuje nivo najnižeg materijalnosti utvrđen za tu klasu transakcija. Takođe se formuliše ako nema ograničenja obima ili kada ograničenje obima ne može dovesti do izbegavanja značajnih pogrešnih prikazivanja i / ili ne usklađivanja.

Ograničenje obima nastaje kada revizor nije u mogućnosti da prikupi dovoljno revizijskih dokaza da bi zaključio da finansijski izveštaji u celini su slobodni od materijalnog pogrešnog prikazivanja.

Revizor treba da izrazi **ne-modifikovano mišljenje revizije** ukoliko se zaključí da su finansijski izveštaji pripremljeni, sa svih materijalnih gledišta u skladu sa važećim finansijskim okvirom.

Modifikacija mišljenja u revizorskom izveštaju

Revizor treba da modifikuje mišljenje revizije na revizorskom izveštaju ukoliko se zaključi da, na osnovu prikupljenih dokaza revizije, finansijski izveštaji kao celina nisu bez materijalnih grešaka, ili nije u mogućnosti da dobije dovoljno odgovarajućih dokaza revizije da bi zaključio da su finansijski izveštaji kao celina bez materijalno pogrešnih prikazivanja i/ili ne usklađenost.

Modifikovana mišljenja mogu biti:

- Kvalifikovano,
- Protivno, ili
- Odbijanje mišljenja

Kvalifikovano mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešna prikazivanja i / ili odstupanja, pojedinačni ili agregat koji je jednak ili premašuje nivo značajnosti finansijskih izveštaja u celini ili kada su pogrešna prikazivanja i / ili neslaganja otkrivena unutar date klase transakcija jednaka ili prevaziđe nivo niže značajnosti utvrđenog za tu klasu transakcija. Takođe je formulisan ako ne postoji ograničenje obima koje ne može dovesti do izbegavanja značajnih pogrešnih prikazivanja.

Protivno mišljenje

Formuliše se kada se otkriju pogrešna prikazivanja i / ili neusklađenosti, pojedinačna ili agregat, što premašuje nivo značajnosti finansijskih izveštaja u celini ili kada se pogrešno prikazivanje i / ili neusaglašenosti otkrivena u okviru određene klase transakcija daleko premašuju nivo nižeg materijalnosti utvrđen za tu klasu transakcija.

“Rasprostranjena” je termin koji se koristi u kontekstu grešaka i / ili neusklađenosti da bi se opisali efekti grešaka i / ili neusklađenosti na finansijske izveštaje ili potencijalni efekti grešaka i / ili neusklađenosti na finansijskim izveštajima, ako postoje takvi, koji nisu otkriveni zbog nemogućnosti pribavljanja dovoljno adekvatnih revizorskih dokaza. Rasprostranjeni efekti u finansijskim izveštajima su oni koji su, po revizorovoj proceni:

- a) Ne ograniče se samo na elemente, račune ili određene stavke finansijskih izveštaja;
- b) Ako se tako ograniče, predstavljati ili može predstavljati značajan deo finansijskih izveštaja; ili
- c) U vezi sa obelodanjivanjima, su od suštinskog značaja za razumevanje finansijskih izveštaja.

Odricanje od mišljenja

Formuliše se kada ograničenje obima, tj. nemogućnosti da obezbede dovoljne odgovarajuće revizorske dokaze, je materijalne ili raširene prirode.

Paragrafi Isticanja Pitanja i paragrafi Ostalih Pitanja na revizorskom izveštaju

Ukoliko revizor smatra potrebnim da skrene pažnju na pitanje prikazano ili obelodanjeno na finansijskim izveštajima koja je od velikog značaja za njihovo razumevanje finansijskih izveštaja, ali postoje dovoljno prikladnih dokaza da to pitanje nije materijalno pogrešno prikazano na finansijskim izveštajima, revizor će u revizorskom izveštaju uključiti jedan paragraf o Isticanju Pitanja. Isticanje Pitanja se treba odražavati samo na informaciju prikazanu ili obelodanjenu na finansijskim izveštajima.

Paragraf o isticanju pitanja treba:

- da se uključi odmah nakon mišljenja revizije;
- da koristi naslov "Isticanje Pitanja" ili neki drugi prikladni naslov;
- da uključi jasnu referencu na pitanje koje se ističe i da naznači gde se mogu naći relevantna obelodanjivanja na finansijskim izveštajima koja u potpunosti opisuju to pitanje; i
- ukazati da revizorsko mišljenje nije modifikovano u odnosu na istaknuto pitanje.

Ukoliko revizor smatra neophodnim da komunicira određeno pitanje, osim onih koje su predstavljene ili obelodanjene u finansijskim izveštajima, koja po prosudi revizora je važna za korisniku u cilju shvatanja revizije, odgovornosti revizora ili revizorski izveštaj, a pod uslovom da to nije zabranjeno zakonom ili pravilima, treba da se pripremi paragraf sa naslovom "Ostala Pitanja", ili nekim drugim pogodnim naslovom. Ovaj paragraf treba da se pojavi odmah iza mišljenja i nakon svakog pasusa kod Isticanja Pitanja.

Završne beleške

- ¹ Usklađenost sa vlastima – usklađenost sa svim relevantnim zakonima, pravilima, propisima, standardima i dobrim praksama u javnom sektoru
- ² Drugi izveštaji su uslov člana 8 Uredbe 01/2017 o Godišnjem Finansijskom Izveštavanju
- ³ Kolektivno referisanih kao usklađenost sa vlastima
- ⁴ Pitanje A i Preporuka A - znači nova pitanja i preporuke
Pitanje B i Preporuka B - znači ponovljena pitanja i preporuke
Pitanje C i Preporuka C- znači delimično ponovljena pitanja i preporuke.
- ⁵ Završni Budžet – odobreni budžet od strane Skupštine koji je kasnije prilagođen od strane Ministarstva Finansija
- ⁶ Finansijski izveštaji javnog sektora takođe uključuju izveštaj(e) o izvršenju budžeta
- ⁷ Usklađenost sa vlastima: usklađenost sa zakonima, propisima, standardima ili dobrim praksama.